

FENOMENUL TURISTIC ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR

DIANA ALEXANDRU¹, LILIANA MATEI¹

ABSTRACT. – **Tourism Phenomena in Primary, Secondary and High School.** Tourism scientific theories, early introduced in the vocabulary of the young pupils through teaching-learning-evaluating process, result in a theoretical and practical complex concept consequently integrated in professional practices by the future potential actives in the tourism industry. The initiation of pupils in travelling, discovering the environment, associating geographical scientific information by means of punctual examples, virtual and actual excursions in nature, having as objectives both natural and anthropic, represents the premises for developing the pupils' potential in the benefit of the society.

Keywords: tourism, curricula, material teaching resources, scientific trip

Turismul, unul din subiectele educaționale de curând exploatate științific, capătă amploare atât în cadrul mediului școlar al tinerilor discipoli cât și în mediul economic în care evoluăm ca și societate deservită. Prezentând importanță din ce în ce mai mare și devenind unul din termenii des utilizați în realitatea contemporană, devine logică și necesară introducerea conceptului de turism și în planurile de învățământ pentru învățământul preuniversitar. Cadrele didactice menționează sporadic elevilor noțiuni legate de turism, potențial turistic și obiective turistice în cadrul lecțiilor de geografie, acolo unde subiectul detaliat permite. O privire de ansamblu asupra periodicității și stabilității termenului de „turism” în învățământul preuniversitar ne demonstrează încă mobilitatea termenului în cadrul lecțiilor de geografie, și în același timp inconsecvența în utilizare. Utilizarea termenului și exemplificările practice apar selectiv, insistând doar asupra anumitor subiecte care par mai importante. Acest lucru ne demonstrează încă o dată dezvoltarea și permanentizarea insuficientă, dar în progres, a tematicii turismului în școli, dat fiind faptul că aici nu discutăm despre unitățile de învățământ preuniversitar cu profil turistic.

Acordarea unei ore de curs/predare integrale pentru subiectul „turism” se evidențiază deja în cadrul unora dintre manualele alternative aflate în circulație, astfel, cadrele didactice care aleg să își organizeze procesul de predare-evaluare după aceste manuale își alocă implicit o oră de geografie acestui subiect. Între astfel de exemple putem menționa: „*Geografie. Manual pentru clasa a X-a*”, Cocean, P., Dan Rodica, Marc, D., Bena, N., Editura Sigma, 2001, pag. 92; „*Geografie. Manual pentru clasa a VIII-a*”, Neaguț, S., Apostol Gabriela, Ielenicz,

---

¹ Universitatea „Babes-Bolyai”, Facultatea de Geografie, str. Clinicilor nr. 5-7, Cluj-Napoca.

M., Ministerul Educației Naționale, Editura Humanitas Educational, 2000, pag. 124, „*Geografie generală, Manual pentru clasa a V-a*”, Cheval Dorina, Furtună, C., Ministerul Învățământului, Editura Teora, 1998, pag. 186; „*Geografie generală, Manual pentru clasa a V-a*”, Strat Daniela, Furtună, C., Ministerul Învățământului, Editura Teora, 1998, pag. 183; Ionașcu Jana, Dumitru, D. „*Geografie, Manual pentru clasa a V-a*”, Ministerul Educației și Cercetării, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2005, pag. 158. Turismul apare, pe de altă parte, integrat în cadrul altor tematici adiacente sau conexe, fapt care poate determina realizarea de corelații cu alte activități economice și înțelegerea interrelațiilor între sectoarele economice și turism, ca și activitate de servicii, într-o altă categorie de manuale: *Geografie. Manual pentru clasa a VIII-a*, Ministerul Educației Naționale, Editura Corint, 2000, Mândruț, O. - „Comerțul interior și turismul”, pag. 96”; *Geografie. Manual pentru clasa a X-a*, Ministerul Educației Naționale, Editura Corint, 2000, Mândruț, O. - „Comerțul, gestiunea resurselor financiare, turismul, telecomunicațiile și alte servicii”, pag. 84; *Geografie, Manual pentru clasa a X-a*, Posea, Gr., Aur, N., Editura Liceall, 2000 - „Servicii, Structura serviciilor”, pag 84. Autorii altor manuale de geografie, cu precădere pentru clasa a IX-a, a XI-a, a VI-a și a VII-a nu includ în conținutul lecțiilor noțiuni despre turism, dându-i subiectului un caracter relativ estompat și depinzând în mare măsură de cadrele didactice în privința insistării asupra acestuia.

După toate probabilitățile, geografia (*cunoașterea mediului* în învățământul primar) este prima disciplină care introduce elevii în necunoscutele mediului în care trăiesc și care creează tendințele către o cunoaștere aplicată a unor termeni teoretici prin exemplificările exacte din natura care îi înconjoară. Comunicarea și informarea treptată de-a lungul anilor de studiu asupra tuturor tipurilor de geografie, fie ea umană, economică, fizică sau regională creează o acumulare complexă de informații teoretice care în mod definitiv vor deține o pondere importantă în procesul de alegere a unei destinații turistice sau la dorința de a călători, chiar dacă, fenomenul turistic nu este subliniat decât periodic în decursul lecțiilor de geografie. Obiectivele introducerii termenului de „turism” și a tematicilor de turism în aria curriculară a elevilor, utilizarea termenului de către cadrele didactice, cât și de către elevi se conturează odată cu avansarea nivelului de înțelegere a noțiunilor legate de acest termen. Întotdeauna se va face referire la termenii geografici deja parcurși prin predare și evaluare, creându-se astfel o corespondență mentală între denumirile teoretice, explicația științifică și încadrarea practică, prin utilizarea turismului, adică organizarea de ieșiri în natură și societate.

Manualele școlare de geografie încorporează informațiile necesare care să determine atracția atât către turismul național cât și către cel internațional prin tematicile abordate, neobservând preferința unuia dintre acestea. În același timp, nu putem delimita încă o promovare clară a tipului de turism, fie el urban sau rural, extern sau intern. Concentrarea informațiilor teoretice asupra turismului, ca și activitate economică este relevantă doar în cadrul unei singure lecții de geografie destinată strict turismului, acest lucru însemnând ponderea limitată și în același

timp gradul minim de aprofundare a cunoștințelor înregistrate. Educația elevului către turism se realizează etapizat începând cu prima întrebare adresată de către învățător, diriginte la începutul anului școlar „Unde ați petrecut vacanța de vară?”, și mai apoi, prin intermediul lecțiilor de geografie, care pot fi considerate, într-o anumită măsură, chiar o formă a turismului virtual. Are loc primul contact cu turismul ca și fenomen teoretic – practic, pentru elevi referirea se îndreaptă către excursii, călătorii, ieșiri în natură, în general de scurtă durată, dar în același timp cu itinerarii bine definite, organizate.

Lecțiile de turism abordează turismul de cele mai multe ori în sinonimie cu călătoria, noțiune ușor de perceput de către elevi. Câteva situații de exemplificare ale introducerii termenului de turism pot fi evidențiate la clasa a V-a², unde, în cadrul capitolului adresat activităților economice – turismul este definit ca „o călătorie cuprinsă între câteva ore și câteva săptămâni”; se oferă câteva noțiuni privind potențialul turistic și se menționează zonele turistice principale de pe Glob; în ceea ce privește secțiunea de evaluare individuală, temă pentru acasă – găsim de bun augur trimiterea la practicarea turismului, încurajându-se elevii către organizarea drumețiilor, prin întrebări deschise, inductive și sugestive cum sunt: „Ce-ar fi să faceți o excursie la munte?”, „Cum veți ajunge acolo?”. Prin metoda didactică a problematizării se încearcă introducerea elevilor în realitatea turistică prin recunoașterea persoanelor care practică turismul, a zonelor în care trăiesc, și să recunoască potențialul turistic al zonei și circulația turistică. Un alt exemplu demn de menționat, tot la clasa a V-a³, în cadrul geografiei economice de această dată, turismul este tratat în mod individual, fără asocierea cu un alt subiect, fiind definit ca „o deplasare în afara localității de domiciliu”. Ca și temă de verificare sau aprofundare observăm îndreptarea elevilor către recunoașterea potențialului turistic al unei zone sau a atracțiilor turistice prezente într-un spațiu prin impulsivitatea lor înspre a crea un itinerariu turistic ajutați fiind de noțiunile geografice pe care le dețin și pe care le pot utiliza. Pe de altă parte le sunt prezentați și explicați termeni specifici cum ar fi: potențialul turistic, factorii care influențează turismul, și nu mai puțin important, marile regiuni turistice ale lumii, astfel creându-li-se o imagine a posibilelor destinații viitoare spre care să se îndrepte sub forma unei călătorii. Manualele pentru clasele a VI-a și a VII-a tratează subiecte de geografie a continentelor, respectiv Europa, America, Asia și Africa, care, de această dată nu prezintă turismul ca subiect individual. Menționările despre obiectivele turistice cele mai reprezentative pentru fiecare stat sunt transmise de către profesor în cadrul secțiunii economice, informând punctual asupra locațiilor cel mai des vizitate și astfel devenind cele mai atractive din punct de vedere turistic.

Manualul de Geografia României⁴, în cadrul secțiunii despre comerțul interior și

---

² Strat, Daniela, Furtună, C., Geografie generală, Manual pentru clasa a V-a, Ministerul Învățământului, Editura Teora, 1998

³ Cheval, Dorina, Furtună, C., Geografie generală, Manual pentru clasa a V-a, Ministerul Învățământului, Editura Teora, 1998

⁴ Mândruț, O., Geografia României, Manual pentru clasa a VIII-a, Ministerul Educației Naționale,

turism, pag. 96, stabilește elevilor ca obiective operaționale cunoașterea și localizarea tipurilor de turism și înțelegerea importanței turismului pentru dezvoltarea economică a țării. Astfel elevii primesc informații despre activitățile turistice pe care le pot organiza și scopul cu care pornesc într-o astfel de călătorie ghidați fiind, de asemenea, de suportul cartografic oferit. Accentul se remarcă asupra turismului de recreere de care beneficiază elevii de obicei în cadrul călătoriilor în familie. Un alt manual alternativ⁵ creează cadrul turistic încă de la caracterizarea cadrului natural al Carpaților, unități de relief cu un bogat potențial turistic, deși menționate disipat, noțiunile informaționale fiind prezente din nou în cadrul secțiunii de auto-evaluare. Apar informații noi legate de potențialul turistic al așezărilor umane rurale⁶, specificând satul românesc ca atracție turistică, element care poate fi identificat ca și o nuanță a introducerii termenului de turism rural, fenomen care capătă din ce în ce mai mare pregnanță ca viitoare activitate economică a țării noastre. În cadrul aceluiași manual elevilor li se transmit informații complexe despre turismul național și multitudinea de atracții naturale și antropice de care beneficiază, creându-li-se mental variate trasee posibile de urmat în cadrul călătoriilor. În cazul manualului pentru clasa a IX-a⁷, percepem turismul ca și activitate umană care afectează, evoluează și coexistă în relație directă cu mediul înconjurător și este transmis elevilor prin metode inductive prin prezentarea succintă a mediilor naturale (polare și subpolare, temperate, intertropicale, montane și litorale și oceanice). Manualele pentru clasa a X-a subliniază aspectul economic definitoriu al activităților turistice prin exploatarea tuturor resurselor naturale și după gradul de dezvoltare socio-umană al statelor în lume. Din nou găsim menționate tipurile de resurse turistice naturale și antropice în corelație cu activitățile turistice posibile a fi practicate în funcție de variate criterii⁸ și vin în întâmpinare cu exemplificări minuțios detaliate despre regiunile cele mai renumite la nivel mondial pentru activitatea turistică. Manualul pentru clasa a XI-a contribuie la inițierea și aducerea la cunoștință a elevilor despre condițiile de mediu din fiecare zonă peisagistică, în același timp subliniindu-se formele de degradare ale mediului: cum putem cauza degradarea mediului prin turism; peisajul natural și presiunea umană; interzicerea practicării turismului în interiorul rezervațiilor; funcția socială a pădurii: recreativă și turistică, estetică și mediu de viață.

Școala contemporană promovează predarea interactivă a noțiunilor teoretice, iar elevul este parte componentă activă a procesului de predare-învățare. Astfel acesta poate menține contactul fizic și mental permanent cu mediul înconjurător dându-i posibilitatea de a identifica diversitatea proceselor și

---

Editura Corint, 2000

⁵ Neguț, S., Apostol, Gabriela, Ielenicz, M., Geografie. Manual pentru clasa a VIII-a, Ministerul Educației Naționale, Editura Humanitas Educational, 2000, pag. 18-22

⁶ Idem 6, pag. 80

⁷ Mândruț, O., Geografie fizică, Manual pentru clasa a IX-a, Editura Corint, 2000

⁸ Surd, V., Zotic, V., Popa-Bota, H., Erchedi, Nicoleta, Geografie, Manual pentru clasa a X-a, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005, pag. 166-167

fenomenelor caracterizate teoretic, de a fundamenta informația științifică prin exemplificări punctuale. Cadrele didactice utilizează un suport material bogat pentru transmiterea informațiilor prin mijloace vizuale, auditive și chiar prin deplasări. Explicarea unor fenomene fizice naturale împreună cu localizarea pe hartă și mentală în spațiu, fixarea informațiilor cu fotografii (imagini) dă posibilitatea profesorului să facă trimiterea directă către activitățile turistice. Se formează treptat inițiativa turistică a elevilor. Se poate dezvolta ideea unui turism tematic, cu specific pe anumite subiecte, ex: hidrografie, unități fizico-geografice, stațiuni balneare și climaterice.

Astfel, adiacent fotografiilor, filmelor documentare, a hărților cu imagini și a celor tematice, următoarea metodă de trecere de la vizualizarea mentală a situațiilor și proceselor învățate spre vizualizarea materială este călătoria organizată, sau excursia școlară. Excursiile școlare pot fi percepute ca forme ale turismului educațional, formându-se posibile tipare conform nivelelor de învățământ : clasa a V-a – procese fizico-geografice – turism de recreere - atracția către zonele fizico-geografice care prezintă fenomene de transformare a peisajului și care sunt exploatate economic prin turism; clasele a VI-a, a VII-a – dezvoltarea umană și economică – ajută la alegerea destinației turistice în funcție de gradul de dezvoltare economică și socială a unui teritoriu, a unei regiuni sau a unei țări – capitalele metropolitane reprezintă viitoarele lor ținte de călătorie; clasa a XI-a - rezervații, zone protejate- înclinație către natură, către protejarea mediului înconjurător chiar și în cazul vizitării lor în scop turistic – formează comportamentul atent față de moștenirea naturală, iar în funcție de preferințele climatice se pot decide destinații deosebite; clasa a VIII-a conturează atracția către spațiul natural și uman național.

Inițial, elementul decizional în organizarea unei excursii aparține profesorului, dar în ghidarea către următoarele experiențe turistice personale ale elevilor, lecțiile de geografie și resursele materiale utilizate reprezintă un factor hotărâtor. Propunere de teme turistice - unde ați face prima călătorie pe cont propriu, care ar fi traseul sintetic și de ce - reliefează cunoștințele de geografie fizică, politică, economică și evidențiază legătura interdependentă între geografie și turism.

Excursiile organizate de 1 zi, 3 zile, 1 săptămână, taberele școlare duc la dezvoltarea orientării elevului în spațiu prin corespondența între harta tipărită și harta mentală, prezența și localizarea pe hartă, încadrarea într-un spațiu, într-un teritoriu, dezvoltarea intelectului, la dezvoltarea comportamentului social (lucrul în echipă, învățarea prin joc și explorare). În prealabil, profesorul lansează posibile destinații turistice, oferind elevilor o gamă largă de opțiuni, explicând diferența dintre obiectivele de vizitare oferite de spațiul urban în comparație cu cel rural, de spațiul natural [rezervație naturală, traseu montan, curiozitate naturală (proces fizico-geografice observate în natură- ex izbuc, vulcanii noroioși, deltă, alunecare de teren, defilee, chei, peșteri, lacuri naturale – Lacu Roșu, Lacul Sf. Ana)] cu cel antropizat (un oraș, o metropolă, baraje hidroenergetice, zone industriale, exploatarea miniere, stațiuni amenajate).

CONCLUZII

Obiectivele cadrelor didactice în experimentarea construirii unor formule interactive de predare urmăresc reacția elevilor la resursele metodologice noi aplicate unor fenomene de geografie fizică, economică, umană și regională și, în același timp, implicarea lor în activități de deplasare (excursia școlară) în scop formativ și informativ. Fenomenul turistic poate fi înregistrat ca și cumul de experiențe plăcute din punct de vedere educațional, informațional, recreativ și distractiv - senzația de libertate - călătoria asociată cu alte activități specifice vârstei. Este necesară studierea fenomenului turistic încă din clasele primare pentru a introduce elevii în domeniul călătoriilor, descoperirii naturii și asocierii informației științifice geografice prin exemplificări punctuale, vizite mentale și materiale în mediul înconjurător, fie el natural sau antropizat.

BIBLIOGRAFIE

1. Cheval, Dorina, Furtună, C.(1998), *Geografie generală, Manual pentru clasa a V-a*, Ministerul Învățământului, Editura Teora.
2. Cocean, P., Dan, Rodica, Marc, D., Bena, N. (2001), *Geografie. Manual pentru clasa a X-a*, Editura Sigma.
3. Ilinca, N., (2004), *Geografie, Manual pentru clasa a X-a*, Editura Petrion, București;
4. Ionașcu Jana, Dumitru, D. (2005), *Geografie, Manual pentru clasa a V-a*, Ministerul Educației și Cercetării, Editura Didactică și Pedagogică, București;
5. Mândruț, O. (2000), *Geografia României, Manual pentru clasa a VIII-a*, Ministerul Educației Naționale, Editura Corint;
6. Mândruț, O. (2000), *Geografie. Manual pentru clasa a X-a*, Ministerul Educației Naționale, Editura Corint;
7. Neguț, S., Apostol, Gabriela, Ielenicz, M. (2000), *Geografie. Manual pentru clasa a VIII-a*, Ministerul Educației Naționale, Editura Humanitas Educational.
8. Posea, Gr., Aur, N. (2000), *Geografie. Manual pentru clasa a X-a*, Editura Liceall.
9. Strat, Daniela, Furtună, C.,(1998), *Geografie generală, Manual pentru clasa a V-a*, Ministerul Învățământului, Editura Teora.
10. Surd, V., Zotic, V., Popa-Bota, H., Erchedi, Nicoleta (2005), *Geografie, Manual pentru clasa a X-a*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.